

КОМУНІКАТИВНИЙ ДИСКУРС

У ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ
ПРОСТОРІ

МАТЕРІАЛИ

МІЖНАРОДНОЇ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Онiкiенко I. М. КУЛЬТУРНI ДIАЛОГИ I. КАЛIНЦЯ У ПОЕТИЧНИЙ ЗБIРЦI «ЛАД I МАРЕНI»	68
Павлюк Н. Л. ЕКЗИСТЕНЦIЙНI МОТИВИ ОПОВIДАННЯ В. ПIДМОГИЛЬНОГО «ДОБРИЙ БОГ»	70
Пухонська О. Я. ВIЙНА ЗА / ПРОТИ ПАМ'ЯТI: СУЧАСНА ЛIТЕРАТУРНА IНТЕРПРЕТАЦIЯ	71
Романенко О. В. СУЧАСНА УКРАIНСЬКА ЛIТЕРАТУРА В КОНТЕКСТI МУЛЬТИМЕДIЙНОI КУЛЬТУРИ	72
Руснак I. Є. IСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ПРО УКРАIНСЬКУ РЕВОЛЮЦIЮ В РОМАНI «САБОТАЖ УВО» УЛАСА САМЧУКА	74
Руссова В. М. IСТОРIOСОФСЬКА СКЛАДОВА I МОРАЛЬНИЙ IМПЕРАТИВ ТРИЛОГI «ЗАПОРОГИ» ВIТАЛIЯ РОГОЖI	75
Семененко Л. М. ПОЛIКУЛЬТУРНИЙ КОНТЕКСТ ПОЕЗIЙ МИКОЛИ ВОРОНОГО	76
Семчишин Д. В. ГЕКСАМЕТР У ТВОРЧОСТI МИКОЛИ ВIНГРАНОВСЬКОГО: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА IСТОРИКО-ЛIТЕРАТУРНИЙ АСПЕКТИ	78
Сивець Т. В. КОНЦЕПТ ПАМ'ЯТЬ У ХУДОЖНЬОМУ ВИМIРI ЛIТОПISУ КИIВСЬКОI РУСИ (НА МАТЕРIАЛI «ПОВIСТI ВРЕМ'ЯНИХ ЛIТ»)	80
Сидоренко А., Кравченко Я. ЖАНРОВI ТРАНСФОРМАЦIЇ ЯПОНСЬКОI СЕЦУВА В ТВОРЧОСТI РЮНОСКЕ АКУТАГАВИ (НА ПРИКЛАДI НОВЕЛИ «МУКИ ПЕКЛА»)	81
Сизоненко Н. М. СОКРАТИВСЬКИЙ ДIАЛОГ У ПОВIСТI ВАСИЛЯ ШЕВЧУКА «НАВЧИТЕЛЬ IСТИНИ»: КОМУНIКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНА ОРГАНIЗАЦIЯ МОВЛЕННЕВОГО ЖАНРУ	82
Скорина Л. В. ЕПIГРАФ ЯК ЗНАК МIЖКУЛЬТУРНОI КОМУНIКАЦIЇ (НА МАТЕРIАЛI УКРАIНСЬКОГО ПИСЬМЕНСТВА 20-х рр. ХХ ст.)	84
Скуратко Т. М. ДИФУЗИЯ ЖАНРУ ПОЕМИ У ТВОРЧОСТI I. ДРАЧА	85
Слижук О. А. ФОРМУВАННЯ КОМУНIКАТИВНИХ НАВИЧОК ШЕСТИКЛАСНИКIВ НА УРОЦI ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ (ЗА ПОВIСТЮ ГАЛИНИ ПАГУТЯК «ВТЕЧА ЗВIРIВ АБО НОВИЙ БЕСТIАРIЙ»)	87
Слоньовська О. В. ЕФЕКТИВНIСТЬ ЛIТЕРАТУРОЗНАВЧОI МЕТОДОЛОГIЇ АРХЕТИПНОI КРИТИКИ (НА МАТЕРIАЛI ЛIТЕРАТУРИ УКРАIНСЬКОI ДIАСПОРИ 20 – 50-Х РОКIВ ХХ СТ.)	89
Соловцова И. В. ШЕКСПИРОВСКИЕ РЕМИНИСЦЕНЦИИ В ПОВЕСТИ ДЖ. ОЛДРИДЖА «МОЙ БРАТ ТОМ»	90
Сухарева С. В. БIБЛIЙНА ГЕРМЕНЕЯ ПОЛЬСЬКИХ ТА УКРАIНСЬКИХ ПОЛЬСЬКОМОВНИХ ТЕКСТIВ ЕПОХИ БАРОКО	92
Тичiнiна А. Р. КОМУНIКАТИВНА ФУНКЦIЯ ПАРАТЕКСТУ	93
Тулахiна О. В. ТРАВМА, СПОГАД, НОСТАЛЬГIЯ: ВIКТОРIАНСЬКА ДОБА У ДЗЕРКАЛI ЛIТЕРАТУРНОI РЕЦЕПЦIЇ ПОРУБИЖЖЯ ХХ-ХХI СТОЛIТЬ	94

ДИФУЗИЯ ЖАНРУ ПОЕМИ У ТВОРЧОСТІ І. ДРАЧА

Сучасний літературний процес відзначається багатством і різноманітністю жанрових форм і їх модифікацій, видів і підвидів. Відбувається повільний, але невпинний синтез, взаємопроникнення і взаємозбагачення всіх літературних родів і видів. Внаслідок цього і виникають нові модифікації, інваріанти основної форми, зумовлені, передусім, змінами у змісті, новим відчуттям життя, його закономірностей і процесів. Зокрема, такі зміни спостерігаємо в розвитку жанру поеми, яка є одним із найпоширеніших і найдавніших форм епосу.

Характерні ознаки поеми – лаконізм, широта охопленого в творі часу і простору, фрагментарна перерваність наративу, а іноді навіть незавершеність сюжетної оповіді. Поема тяжіє до народно-філософського осмислення життя, часто живлячись джерелами фольклору.

У жанрі поеми поєднується стале і змінне: жанр поеми є сталим як поняття загальнотеоретичне, а змін зазнає у безперервному історичному розвитку і в річищі національного її функціонування.

Жанр поезиї у творчості поетів-шістдесятників відрзняється багатством і розмаїттю жанрових форм і їх модифікацій (драматична поема «Сніг у Флоренції», «Дума про братів неазовських» Л. Костенко, «Соловейко-Сольвейг», «Зоря і смерть Пабло Неруди», «Дума про Вчителя» І. Драча; поема-балада «Скіфська одісея» Л. Костенко; поема-притча «Поворотний круг» Б. Оліїника тощо), ренесансно-життєствердним світобаченням, синтезом здобутих світової класики з фольклорними, літературними, культурними, мистецькими надбаннями свого народу. Взаємопроникнення традицій і новацій в ліро-епосі митців-шістдесятників виявилось на рівні мови – в уведенні абстрактної лексики та наукової термінології, а також в експериментуванні з ритмікою, метрикою, строфікою, в активізації, базованій на особливостях фольклорного віршування, тоніки. Новаторським є звернення шістдесятників до верси – письма на межі між поезією і прозою (поетична драматургія І. Драча та Л. Костенко). Митці вдавалися до драматизації ліро-епічної поеми, міжмистецької асоціативності, метафоричності, експресіоністичної гіперболізації почуттів, емоційно-мислительної поліфонії, використання образів символічного коду (образ Прометея, Геракла, Фауста тощо), що засвідчує масштабність авторських узагальнень, психологічних спостережень і своєрідну монтажність художньої картини світу [1; 225].

Багатством і різноманітністю жанрових форм і їх модифікацій характеризується жанр поезиї у творчості І. Драча. Його поеми відрізняються незвичайною структурою, ускладненою окремими сегментами, котрі поєднуються монтажно спільним сюжетом та ідеєю, утворюють мікросценарій. У такий спосіб автор ніби унаочнює, «оживляє» події, виражаючи їх своє ставлення до них. У поетичному доробку І. Драча часто віднаходимо поеми з напруженим драматизмом і ліризмом. Поет пройшов шлях від поезії ліричної і ліро-епічної до поезії драматичної – це шлях по висхідній. Жанрова своєрідність поем І. Драча досить різноманітна: ліро-епічні поеми («Спрага», «Ніж у Сонці», «Лю», «Чорнобильська Мадонна»), ліричні («Смерть Шевченка», «Соната Прокоф'єва», «Ейнштейніана», «Поема для жіночого голосу», «Леонардо да Вінчі», «Ненаписана поема», «Віра, Надія і перша моя любов», «Шабля Богдана Хмельницького», «Дивна хроніка одного білого дня», «Сизий птах із гніздів Курбаса», «Поема для жіночого голосу», «Свічка для патріарха»), ліро-драматичні («На дні роси...»), драматичні поеми («Дума про Вчителя», «Соловейко-Сольвейг», «Зоря і смерть Пабло Неруди»), кінематографічні («Числа»). Найбільш яскраво талант І. Драча розкрився в драматичних поемах. Новаторством митця у цьому жанрі є його неординарний стиль, який визначається глибокою метафоричністю мислення. Аналіз поем І. Драча засвідчує єдність стилю митця. Джерелом такої цілісності стилю, передусім, є особистість поета, гуманістичний пафос його творчості, поетично сформульований в одній з перших поем – «Спрага». Будучи синтезованою структурою, кожна Драчева поема являє собою жанрово-стильову єдність, конструктивним центром якої виступає поєднання поемних (жанротворчих) традицій і авторських новацій.

В ліро-епосі І. Драча яскраво відчутна діалектика традицій і новаторства: взаємозв'язок двох основних начал художнього освоєння світу – інтелектуального і фольклорного, засвоєння народно-пісенних традицій; продовження традицій у метриці, системі римування та поетичному синтаксисі, а водночас новаторство в драматизуванні ліро-епічної поеми, жанрово-стильових та міжмистецьких перехрещень, ускладненій асоціативності, емоційно-мислительній поліфонії. Його поетичний епос відкритий новим проблемно-тематичних площинам, документальності, фрагментарності дій, введенням у художню тканину публіцистичної тональності, полемичності, інтертекстуальності, що розширює художній світ поетичного епосу Івана Драча. Поема митця властивий, окрім сюжету у власному розумінні цього слова (сюжету, як розгортання дії), так званий «внутрішній», психологічний сюжет, а також жанрова різноманітність художнього письма (драматична напруженість, новелістична будова). Такий сплав жанрових ознак зумовлений багатством ідейно-художнього змісту. В ліро-епосі І. Драча центральне місце займає морально-етична проблематика, спостерігається відхід від однолінійності в зображенні героя, розширення діапазону його переживань і почуттів. Одвертшим стає самовияв героя, він мислить і роздумує «вголос», звідси і сюжет восновному будується на логічно-емоційних зв'язках, без послідовного фабульного розгортання. Доля героїв його поем стає невіддільною від життя народу, найважливіших суспільно-історичних подій. Тож художній стиль І. Драча відрізняється виразним інтелектуалізмом, філософічністю мислення, багатшаровою метафоричністю, яскраво національним колоритом, екстатичним мовленням, образною діалектичністю, конкретною візуальністю. Авторська свідомість поета продукована в позасуб'єктних формах авторської свідомості (жанр, конфлікт, пафос, стиль). Суб'єктна організація поем митця характеризується посиленням фразеологічної точки зору, триродовими утвореннями: лірична драма, драматична лірика, ліричний епос. Важливою особливістю його індивідуального стилю є те, що кожна збірка, кожна поема – то новий Драч, кардинально несхожий на попереднього.

Для поем І. Драча характерним є поєднання, взаємопроникнення, художнього засвоєння досягнень інших мистецтв, наприклад, музики («Соната Прокоф'єва», поеми-симфонії «Смерті Шевченка» і «Леонардо да Вінчі»), малювання («Чорнобильська Мадонна»). Найвищим досягненням митця є синтез мистецтва слова і кінематографа («Числа», «Дума про Вчителя»), за допомогою яких автор досягає чіткої і розлогої зображальності, використання колористичних ефектів – гри білого і чорного кольорів як символів позитивного і

негативного началу у житті, пластичності образів, швидкій зміні місця і часу подій, зображення «крупним планом» і в перспективі, музичному «оформленню» твору, зверненням до елементів новелістики, метафоричного наповнення, символізації, продовження традицій Лесі Українки, П. Тичини, А. Малишка, О. Довженка, Пабло Неруді.

Особливо виразні зв'язки поем І. Драча з музикою (поема-симфонія «Смерть Шевченка»). Формуючись на мовному рівні, музичність творів поета поступово переростає у специфічний тип мислення – симфонічний. Цим митець відрізняється від своїх попередників О. Блока, А. Белого, П. Тичини.

У цьому контексті поема-симфонія характеризується такими ознаками, як: широта часово-просторових координат, наскрізний ліризм, співзвучність, наявність музичних образів, в яких втілений конкретний сюжет, ідейний зміст твору. Для поеми-мозаїки доцільно виокремити фрагментарність структури, ліризацію оповіді, широту епічних картин.

Вважаємо, що на модифікацію жанрових форм поеми впливають генетичні та типологічні форми наступності, безперервності чи припинення традицій і розвитку жанру.

Таким чином, поетичний доробок І. Драча вражає жанровою різноманітністю. Митець є справжнім майстром у творенні ліричних, ліро-епічних, лірико-драматичних і особливо драматичних поем. Жанровими чинниками тут виступають умовність дії, поліфункціональність символів, переплетення реальності з фантастикою, поетичні передмови, вставні епізоди, ремарки, риторичні і нериторичні монологи персонажів, афористичність вислову, широке залучення документального матеріалу, новелістична побудова окремих розділів, художнє моделювання наукових проблем. Творча біографія І. Драча – то немовби шлях лірка в епос, від творця «малих форм», ліричних та ліро-епічних поем він поступово виріс в автора великих драматичних та лірико-кінематографічних творів.

Поетичний доробок І. Драча засвідчує глибоке усвідомлення ним великої історичної місії літератури, оскільки у своїх поемах митець найточніше виражає суть діалектики традицій і новаторства як головного рушія культурного прогресу. Це дає підстави констатувати сучасність і актуальність його ліро-епосу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бідованець Т. Генеза та шляхи розвитку жанру поеми / Т. Бідованець // Наукові записки. Серія: Літературознавство / за ред. проф. М. Ткачука. – Тернопіль: ТНПУ, 2009. – Вип. 28. – С. 224-242.
2. Бовсунівська Т. В. Теорія літературних жанрів: Жанрова парадигма сучасного зарубіжного роману: підруч. / Бовсунівська Т. В. – К.: КНУ, 2009. – 519 с.
3. Гнатюк М. П. Поема як літературний вид / Гнатюк М. П. – К.: Дніпро, 1972. – 112 с.
4. Гнатюк М. П. Українська поема першої половини ХІХ ст. Проблеми розвитку жанру / Гнатюк М. П. – К.: Вища школа, Вид. при КДУ, 1975. – 168 с.
5. Драч І. Ф. Поеми / упорядкув. та післямова А. Ткаченка; Передм. М. Жулинського / Драч І. Ф. – К.: Генеза, 2006. – 512 с.
6. Каспрук А. Поема в сучасному літературознавстві / А. Каспрук // Радянське літературознавство. – 1972. – № 5. – С. 29-35.
7. Копистянська Н. Х. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства / Копистянська Н. Х. – Львів: ПАІС, 2005. – 368 с.
8. Літературознавча енциклопедія: у двох томах. Т. 1 / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 608 с. (Енциклопедія ерудита).
9. Літературознавча енциклопедія: у двох томах. Т. 2 / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 624 с. (Енциклопедія ерудита).
10. Літературознавчий словник – довідник / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. – К.: ВЦ «Академія», 2006. – 752 с. (Nota Bene).